

**PRIJEDLOG IZMJENE I DOPUNE ZAKONA O ODGOJU I  
OBRAZOVANJU U OSNOVNOJ I SREDNJOJ ŠKOLI S  
KONAČNIM PRIJEDLOGOM IZMJENE I DOPUNE**

## I. OSNOVA ZA PODNOŠENJE PRIJEDLOGA

Podnositelju, Nacionalnom vijeću učenika RH, kao najvišem predstavničkom tijelu svih učenika Hrvatske i savjetodavnom tijelu Ministra znanosti, obrazovanja i športa, osnova za podnošenje ovog prijedloga dana je u Odluci o imenovanju i zadaćama NVURH, klasa 023-03/07-01/00008, ur-broj 533-01-08-0007, od 23. siječnja 2008., članak 2. (*zadaće Vijeća su ... priprema i davanje prijedloga Ministarstvu o pitanjima važnim za učenike, njihov rad i rezultate u obrazovanju, predlaganje mjera poboljšanja (uvjeta) rada u školama i pomaganje učenicima u ispunjenju školskih, izvanškolskih i drugih obveza.*)

Također, u Nacionalnom programu mjera za uvođenje obveznog srednjoškolskog obrazovanja (klasa: 602-03/07-01/01, od 21. lipnja 2007.) NVURH je označeno kao nositelj u točkama 1.3. (Poduzimati odgovarajuće mjere u svrhu sprječavanja odustajanja od srednjoškolskog obrazovanja) i 2.1. (Izvršiti promjene/prilagodbe i/ili izraditi nove nastavne programe prilagođene potrebama učenika/ca, tržištu rada i gospodarskim potrebama).

Osnovu nalazimo i u odlukama Europske Komisije i Europskoj deklaraciji o pravima srednjoškolaca, donesenoj od strane Organizacijskog ureda za europske udruge srednjoškolaca (OBESU-a) u srpnju 2006., točke 2. (Pravo na sudjelovanje) i 3. (Pravo na žalbu), u kojima se detaljnije navodi: *Srednjoškolci moraju biti uključeni u proces odlučivanja o svim pitanjima vezanima za školu; ovo mora biti zajamčeno Zakonom. (...) Srednjoškolci moraju imati jednak utjecaj na donošenje odluka u školi kao i profesori. (...) Srednjoškolci moraju imati utjecaja na sadržaj predavanja, metode nastave, nastavni plan i program i udžbenike.* Deklaraciju je Europska Komisija označila kao prijeko potrebnom (Odbor za kulturu i obrazovanje; 2008/2329(INI); 27.1.2009; DRAFT REPORT on Better Schools: an agenda for European cooperation, Izvjestitelj: Pál Schmitt, 18/02/2009 PE 418.269v01-00, amandman br. 3) od strane Helge Trüpel: *“Smatra kvalitetno obrazovanje pravom svakog djeteta, a prvi i važan korak jamčenju istog bila bi Europska deklaracija o učeničkim pravima”*).

## II. OCJENA STANJA I OSNOVNA PITANJA KOJA SE UREĐUJU IZMJENOM I DOPUNOM ZAKONA, TE POSLJEDICE KOJE ĆE PROISTEĆI IZMJENOM I DOPUNOM ZAKONA

Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi propisani su prava i obveze učenika, obveza zaštite prava učenika, sastav i način funkcioniranja školskog odbora kao organa upravljanja školom, a u najgrubljim crtama dan je i obris postojanja i djelovanja vijeća učenika kao predstavničkog tijela, kao i sudjelovanja učenika u procesu odlučivanja u samoj školi. Način i djelokrug rada vijeća učenika škole predani su na propisivanje školi pojedinačno.

Ocjenu stanja i poštivanja samih odredbi Zakona koje se odnose na vijeća učenika najbolje je dala pravobraniteljica za djecu gđa. Mila Jelavić u svom godišnjem izvješću Hrvatskom Saboru:

*„Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi propisuje da je svaka škola dužna osnovati školsko vijeće učenika koje sudjeluje u radu tijela škole kada se odlučuje o pravima i obvezama učenika, bez prava odlučivanja. Saznanja pravobraniteljice za djecu, na temelju obilazaka škola i razgovora s djecom i mladima, ukazuju na posvemašnju neinformiranost većine učenika o postojanju i ulozi vijeća učenika. Dodatno, imamo saznanja da često vijeća učenika ili ne postoje ili se prigodno formiraju, što ukazuje na nedjelotvornost i puko zadovoljavanje forme i zakonske obveze, bez stvarne namjere da se djeci da prilika da iskažu svoja mišljenja i sudjeluju u donošenju odluka. Osim na razini škola, vijeća učenika*

*bi trebala biti formirana u svim županijama, u svrhu olakšavanja komunikacije između školskih vijeća i Nacionalnog vijeća učenika RH. Međutim, u pravilu, županijska vijeća učenika ne funkcioniraju, jer ne postoji propis koji bi županije na to obvezivao.“*

Ovim prijedlogom izmjene i dopune omogućuje se samim predstavnicima učenika koji rade u vijećima – Nacionalnom vijeću učenika – propisati način i djelokrug rada vijeća učenika škole, umjesto statutarnih odredbi svake pojedinačne škole, što je i najrazumnije.

Predlaže se i izmjena načina i težine sudjelovanja učenika u procesu donošenja odluka na razini škole i upravljanja školom, tako da se propisuje da predsjednik vijeća učenika sudjeluje u radu tijela škole kada se odlučuje o pitanjima vezanima uz učenike, u osnovnim školama bez, a u srednjima s pravom glasa.

Nadalje, izostanak županijskih vijeća učenika (kao veze između Nacionalnog i vijeća učenika u školama) u Zakonu i nepostojanje propisa koji obvezuje županije na osnutak i djelovanje istih namjerava se ispraviti dodavanjem osnovne definicije i obveze osnivanja ŽVU u članak Zakona koji se odnosi na vijeće učenika. Daljnja pravna osnova i uređivanje svih pitanja ŽVU daje se NVURH-u, koje je već u potpunosti spremno na takav posao i već je napisalo sve potrebne pravilnike i poslovnike o radu, razrađen sustav učeničkog predstavništva, te ima potrebne kontakte i kanale komunikacije s nadležnim tijelima u županijama (ured državne uprave i županijsku ured nadležan za obrazovanje).

Također, u Zakon se uvodi i odredba kojom se formalizira, institucionalizira, a dijelom i legalizira postojanje i djelovanje Nacionalnog vijeća učenika RH, koje je dosada kao savjetodavno tijelo ministra znanosti, obrazovanja i športa, bilo van bilo kakve zakonske formulacije, a koja je Vijeću prijeko potrebna zbog priznavanja njegovog statusa i vrhovnog položaja u Republici Hrvatskoj što se tiče strukture učeničkog predstavništva. Definira se da je Nacionalno vijeće učenika najviše predstavničko tijelo učenika osnovnih i srednjih škola RH. Definicija Nacionalnog vijeća u Zakonu pomogla bi svakako priznavanju i uključivanju NVURH u europske krugove uspješnih i priznatih nacionalnih organizacija učenika. Nadalje, Vijeće bi dobilo na samostalnosti i Vijeću bi se otvorile mnoge, dosad zatvorene, mogućnosti za rad i daljnju brigu o interesima učenika i učenika RH.

Daljnjom izmjenom uređuje se i formulira način i postupak izbora učeničkih predstavnika, Pravilnikom o izboru učeničkih predstavnika, dokumentom koji donosi NVURH. U njemu je na najbolji mogući način zastupljena transparentnost, demokratičnost i reprezentativnost prilikom izbora učeničkih predstavnika i rezultat je petogodišnjeg iskustva u radu i izboru istih.

### **III. OCJENA I IZVORI POTREBNIH SREDSTAVA ZA PROVOĐENJE ZAKONA**

Za provedbu ovoga Zakona nije potrebno osigurati dodatna sredstva.

#### **IV. PRIJEDLOG IZMJENE I DOPUNE ZAKONA O ODGOJU I OBRAZOVANJU U OSNOVNOJ I SREDNJOJ ŠKOLI S KONAČNIM PRIJEDLOGOM IZMJENE I DOPUNE ZAKONA**

##### **Članak 1.**

U Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine, broj 87/08. i 86/09.), u članku 71. stavku 2. riječ „predstavnik“ mijenja se i glasi „predsjednik“; u istom stavku, nakon riječi „o“ riječi „pravima i obvezama učenika, bez prava odlučivanja“ zamjenjuju se riječima „pitanjima vezanima uz učenike, u osnovnim školama bez, a u srednjima s pravom glasa.“

##### **Članak 2.**

U članku 71., stavku 3., riječi „statutom škole“ mijenjaju se i glase: „odgovarajućim pravilnikom Nacionalnog vijeća učenika RH“

##### **Članak 3.**

U članku 71. dodaje se stavak 4. koji glasi:

„(4) U svakoj županiji, odnosno Gradu Zagrebu, se osniva županijsko vijeće učenika koje čine predstavnici vijeća učenika osnovnih i srednjih škola s područja županije, odnosno Grada Zagreba. Članovi ŽVU biraju predstavnika u Nacionalno vijeće učenika RH.“

##### **Članak 4.**

U članku 71. dodaje se stavak 5. koji glasi:

„(5) Nacionalno vijeće učenika RH je najviše predstavničko tijelo učenika osnovnih i srednjih škola Hrvatske i čine ga predstavnici učenika svih županija i Grada Zagreba.“

##### **Članak 5.**

U članku 71. dodaje se stavak 6. koji glasi:

„(6) NVURH donosi Pravilnik o izboru učeničkih predstavnika, koji je obvezujući za sve strane u postupku izbora, na svim razinama.“

## OBRAZLOŽENJE

Već petu godinu zaredom suočavamo se s polukontroliranim kaosom u hrvatskom obrazovnom sustavu što se tiče vijeća učenika i predstavljanja učenika na svim razinama (škola, županija, država). A kao aktivni učenici, željni djelotvornijeg i pravednijeg sustava, svjesni smo da bez pravih i obvezujućih propisa nećemo nikada svugdje naići na dobru volju i svijest da su i učenici ravnopravni dionici odgojno-obrazovnog procesa. Isto tako, svjesni smo da se često pravila i propisi ne provode, kao što je uostalom bila situacija s člankom 71. Zakona o odgoju i obrazovanju (koji je odličan temelj za gradnju nacionalnog sustava učeničkog predstavništva) od njegova donošenja do danas.

Nadalje, svjesni smo da mi sami moramo najviše doprinijeti pravnom i fizičkom razrješenju situacije. Stoga predlažemo gore sročene izmjene članka 71. Zakona. Tim izmjenama napokon bismo dobili okvir za ono što nam je cilj već petu godinu, od našeg samog osnutka: stvoriti educiran, sposoban, aktivan i umrežen sustav učeničkog predstavništva u državi na sve tri razine, sustav koji će biti konstruktivan i reprezentativan, kao što je dosada uvijek i bilo Nacionalno vijeće. Zdrav sustav poznaje dijalog i nadasve ravnopravnost svih dionika. Učenici, kao najbrojniji, ne bi smjeli biti zapostavljeni.

Svojim prijedlogom o davanju prava glasa predstavnicima učenika u srednjim školama pri sudjelovanju u radu tijela škole šaljem jasnu poruku: u svakoj srednjoj školi može se naći barem petero, a ne jedan, učenica ili učenika koji su sposobni sjesti za isti stol s upravom škole ili profesorima i jasno zagovarati stav svojih kolega, suupravljati školom i štiti interese učenika, budući da nitko ne može bolje predstavljati interese učenika doli učenika samih. Dosadašnja odredba o nijekanju prava glasa predstavnicima učenika i pukom sudjelovanju se briše. Takva je praksa izuzetno negativna; slala se poruka učenicima da su dovoljno sposobni za promatranje i eventualno raspravljanje, ali nikako ne za glasanje. Dolazimo do apsurdna: maturant, punoljetan, nije dovoljno zreo kako bi mogao glasati u svojoj školi u stvari koja ga se izravno tiče šest sati dnevno, pet dana u tjednu, ali je dovoljno zreo za glasanje na parlamentarnim i lokalnim izborima.

Budući da smo u nekim županijama naišli na svijest o potrebi organiziranja učenika s ciljem što kvalitetnijeg sustava i dobru volju, smatramo da se isto može postići u svim hrvatskim županijama, s minimalnim, simboličnim troškovima i obvezama županija. Potrebna su nam zdrava i demokratska vijeća učenika u županijama kako bismo dobili prave ljude u Nacionalnom vijeću, ali i kako bi do svih škola i učenika doprla naša poruka demokracije, mirnog puta traženja prava i poštivanja obveza s ciljem stvaranja optimalnog odgojno-obrazovnog sustava.

Člankom 3. Odredbom o osnivanju i uključenjem županijskih vijeća učenika u Zakon Županijska vijeća učenika su neophodna za funkcioniranje sustava učeničkog predstavništva. Dosada su tek dvije županije (Splitsko-dalmatinska i Međimurska) imale ŽVU, no povodom nacionalnih izbora za učeničke predstavnike zatražili smo od ureda državne uprave u županijama, kao i institucija županija, pomoć pri osnivanju i ustroju istih tijela. Unatoč općenito dobroj slici, nije zanemariv broj županija koje su se potpuno oglušile na ponovljene molbe od strane Ministarstva (!), i suprotno bilo kakvim demokratskim načelima, same odabrale predstavnika županije. Još jedna zapreka u radu nam je nepostojanje ŽVU u bilo kakvom propisu, za što je Zakon o odgoju i obrazovanju idealan. Sav posao i brigu oko ŽVU u potpunosti će prihvatiti Nacionalno vijeće, budući da su njegovi članovi ionako predsjednici istih, tako da nema bojazni za nefunkcioniranjem sustava.

Pravilnik o izboru učeničkih predstavnika je već izrađen i bit će donesen na prvoj sjednici novog saziva Vijeća, a sadrži detaljno opisan postupak izbora predstavnika učenika. No kako bi dobio na težini, umjesto da bude tek popis lijepih želja, potrebno je uvesti ga u Zakon.

Isto tako, smatramo da način i djelokrug rada vijeća učenika mogu primjereno propisati samo ljudi koji u njima rade i koji imaju iskustva s istim. Nadalje, propisivanje načina

i djelokruga rada vijeća na nacionalnoj razini brisalo bi razlike od škole do škole u poimanju definicije i djelokruga vijeća učenika. Znamo da ima škola koje nemaju nimalo sluha za učeničko organiziranje i vijeće učenika, pa je bolje da definiciju vijeća dâ Nacionalno vijeće učenika – učenici koji rade uspješno u svojim školskim i županijskim vijećima.

Pet je godina prošlo od osnivanja Nacionalnog vijeća učenika RH. To je bio prvi korak. Prijeđimo na sljedeći. Usudimo se vjerovati da je Hrvatska spremna, kao i nebrojene druge zemlje Europe, prihvatiti glas učenika u punini, a svijest da su učenici ravnopravni dionici odgojno-obrazovnog procesa usaditi u Zakon.

## **V. TEKST ODREDBI ZAKONA O ODGOJU I OBRAZOVANJU U OSNOVNOJ I SREDNJOJ ŠKOLI KOJE SE MIJENJAJU I DOPUNJAVAJU**

### **Članak 71.**

(1) U školi se osniva vijeće učenika koje čine predstavnici učenika svakog razrednog odjela.

(2) Predsjednik Vijeća učenika sudjeluje u radu tijela škole kada se odlučuje o pitanjima vezanima uz učenike, u osnovnim školama bez, a u srednjima s pravom glasa.

(3) Način izbora i djelokrug rada Vijeća utvrđuje se odgovarajućim pravilnikom Nacionalnog vijeća učenika RH.

(4) U svakoj županiji, odnosno Gradu Zagrebu, se osniva županijsko vijeće učenika koje čine predstavnici vijeća učenika osnovnih i srednjih škola s područja županije, odnosno Grada Zagreba. Članovi ŽVU biraju predstavnika u Nacionalno vijeće učenika RH.

(5) Nacionalno vijeće učenika RH je najviše predstavničko tijelo učenika osnovnih i srednjih škola Hrvatske i čine ga predstavnici učenika svih županija i Grada Zagreba.

(6) NVURH donosi Pravilnik o izboru učeničkih predstavnika, koji je obvezujući za sve strane u postupku izbora na svim razinama.